

4. MARIE TEREZIE A JOSEF II. ZLEPŠUJÍ ŽIVOT PODDANÝCH

Málokterý panovník se dostal do tolika lidových pověstí jako Josef II. Co se vyprávělo? Možná nejslavnější je pověst o dvou brázdách, které Josef údajně vlastnoručně vyoral na Moravě u vsi Slavíkovice. Taky se prý nechal na chvíli připoutat v brněnské věznici na Špilberku, aby poznal podmínky vězňů. Podobných pověstí se vyprávěla celá řada. A není-li to pravda, je to aspoň hezky vymyšleno.

Josefova pověst laskavého panovníka nevznikla bez příčiny. Hodně cestoval po všech částech říše a mezi prostými lidmi byl skutečně často k vidění. Proslul také svou velkou skromností. Navíc zahrnul prostý lid spoustou reforem.

(Blanka Doktorová: Maminka a císařovna mají vždycky pravdu)

1. Najděte v textu větu, která naznačuje, že pověsti jsou částečně smyšlené.
2. Čím si Josef II. ve skutečnosti vysloužil pověst laskavého panovníka?

VLÁDA MARIE TEREZIE A JOSEFA II.

V 18. století se začaly Evropou šířit nové moderní názory na způsob života lidí i na způsob vlády. Lidé se měli řídit svým rozumem a vědeckými poznatky, víc se vzdělávat. Panovníci i šlechta se měli o své poddané co nejlépe starat, zavádět věci pro ně prospěšné. Těmito názory se na doporučení svých rádců rozhodli řídit dva **habsburští panovníci** – Marie Terezie a její syn Josef II. Rušili zastaralé zákony a nařízení. Zavedli mnoho změn, které zlepšily a ulehčily život obyčejných lidí.

Marie Terezie s dětmi (dobový obraz)

Prohlédněte si v galerii panovníků portréty Marie Terezie a Josefa II. Zjistěte, kolik žen získalo titul české panovnice.

JAK MARIE TEREZIE ZLEPŠILA ŽIVOT PROSTÝCH LIDÍ

Marie Terezie nařídila, že **robotovat** smí poddaní nanejvýš tři dny v týdnu. Roku 1774 zavedla **pětiletou povinnou školní docházku od 6 do 12 let pro chlapce i děvčata**. Děti se učily číst, psát a počítat. Dále se vyučovalo náboženství a praktické dovednosti. Po ukončení 5. třídy byla školní docházka nepovinná. Školy byly zřízeny i na vesnicích.

Kolik let dnes trvá v České republice povinná školní docházka?

Marie Terezie **rozdělila zemi na kraje**. Každý kraj řídil krajský úřad, jeho nejvyšším úředníkem byl hejtmán.

Na kolik krajů je rozdělena Česká republika? Kdo dnes stojí v čele krajských úřadů?

Za vlády Marie Terezie se u nás začaly tisknout první **papírové peníze** zvané bankocetle. Do té doby se platilo pouze mincemi. Marie Terezie dále zavedla **číslování domů**. (Dosud se domy označovaly pouze pomocí obrazových symbolů – tzv. domovních znamení.) Marie Terezie také vydala nařízení, že lidé musí užívat vedle křestního jména i **příjmení**.

papírová bankovka z doby Marie Terezie

příjmení – surname [sə:neim]

CO SE ZMĚNILO ZA JOSEFA II.

Josef II., syn Marie Terezie, vydal za dobu své vlády **víc než 6000 různých zákonů a nařízení** (tehdy se jim říkalo **patenty**).

V roce 1781 zrušil Josef II. v českých zemích **nevolnictví**. Co to znamenalo? **Poddaní** (rolníci a sedláci) se mohli po zrušení nevolnictví **bez svolení svého pána** svobodně **stěhovat, ženit a vdávat**. Svě děti mohli dát vyučit libovolnému řemeslu. Nadané děti (i ty chudé) mohly studovat. V církevních školách totiž nemuseli rodiče nic platit. **Robotu** však **zrušena nebyla**. **Poddaní** museli i **nadále pracovat na polích svého pána** a odvádět mu daň.

Josef II. (dobový obraz)

2 Co podle vás odváděli poddaní jako daň, když nemohli zaplatit penězi?

Josef II. povolil i **jiná náboženství než katolické**. **Zrušil mnoho klášterů**. Nechal jen ty, ve kterých mniši pečovali o nemocné a chudé nebo vyučovali děti. Ve zrušených klášterech zřídil nemocnice, ústavy pro chudé a sirotky nebo kasárny pro vojáky. **Podporoval řemesla, obchod a podnikání**.

Za vlády Marie Terezie a zejména potom za vlády Josefa II. začaly v českých zemích vznikat velké řemeslnické dílny, tzv. **manufaktury** (více o nich na str. 16).

Změny zaváděné Marií Terezií a Josefem II. se uskutečňovaly postupně a pomalu. Zdaleka ne všichni velkostatkáři a šlechtici byli ochotni je okamžitě přijmout a řídit se jimi.

KAŽDODENNÍ ŽIVOT VENKOVSKÝCH LIDÍ

Na vesnicích bydleli lidé v této době v **přízemních staveních**. K domu patřil **dvůr, chlévy, kurník** pro slepice a **stodola**. Tou se procházelo do zahrady. **Největší místností** v domě **byla kuchyně**, kde se vařilo, jedlo i spalo.

3 Porovnejte bydlení lidí na venkově tehdy a dnes.

Na polích se pěstovalo hlavně **obilí**. V této době se u nás začínaly pěstovat i **brambory**.

Z Když obilí uzrálo, požali je rolníci **srpy nebo kosami** a svázali do **snopů**. Ty stavěli do **panáků**, aby obilí dobře prošlo. Suché obilí svezli do **stodoly** a tam je **vymlátili cepy**. Vymláčené zrní **prosévávali na sítích**, aby je vyčistili od plev (zbytků z obalu zrn). Zrní **skladovali v sýpkách**.

Venkované jedli velice prostě. Maso měli málokdy. Vařili především **luštěniny, kaše**, později **brambory**. Nejčastějším pokrmem během celého dne byla **polévka**. Pili převážně **vodu**.

Z **Lilek brambor** se od konce 16. století šířil po Evropě jako **léčivá rostlina nebo pro okrasu**. Ve větším množství ho nechala z dnešního Německa přivést Marie Terezie. Lidé zprvu nevěděli, že **lilek brambor má jedlé jen hlízy pod zemí – brambory**. Zpočátku jedli **zelené bobulky**, které se tvoří z květu brambor. Ty jsou však **jedovaté**, takže se často jejich konzumací **otrávil**.

Ze kterého světadílu se do Evropy dostaly brambory?

Rolníci stavějí snopy obilí do panáků.

mláčení obilí za pomoci cepů

Zopakujte si:

1. Která nařízení vydala Marie Terezie a které z nich považujete za nejprospěšnější?
2. Které zákony Josefa II. zlepšily lidem život? S kterým zákonem nesouhlasíte?

polévka – soap [səʊp]